

Markert, Wojciech

"1831 dni zmagania z hitlerowskim najeźdźcą. Kalendarium działań bojowych i dywersyjnych podokręgu Armii Krajowej Warszawa-Wschód 1.09.1939-4.09.1944", Pruszków 2000 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 13, 317-318

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor przedstawił przygotowania polskich władz do przeprowadzenia przez środkową Wisłę linii zaopatrzenia dla wojsk mających walczyć na zachodzie kraju. W razie przewagi nieprzyjaciela planowano stopniowe wycofywanie sił za Wisłę i San, a następnie w oparciu o te rzeki zamierzano zorganizować linie obrony. Na południe od Warszawy, w Brzuminie i Maciejowicach zbudowano mosty mające odegrać ważną rolę w planowanej akcji. Niemcy przewidując to dążyli do jak najszybszego wyjścia nad Wisłę i odcięcia odwrotu polskim oddziałom. W dniach 8 – 10 IX 1939 r. doszło do zaciętej walki o przeprawy wiślane między pododdziałami niemieckiego XVI KPanc. i elementami Pomorskiej i Wileńskiej Brygady Kawalerii.

Popularnonaukowa praca, oparta na wielu niepublikowanych źródłach przedstawia mało znaną bitwę, której znaczenie było dotychczas pomijane. Był to, oprócz obrony Warszawy, jeden z dramatyczniejszych bojów stoczonych na Mazowszu we wrześniu 1939 r.

Wojciech Markert

***1831 dni zmagañ z hitlerowskim najeźdźcą. Kalendarium
działań bojowych i dywersyjnych podokręgu Armii Krajowej
Warszawa–Wschód 1.09.1939–4.09.1944,
Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 2000, ss. 132***

Większość wydawanych ostatnio prac dotyczących Armii Krajowej, koncentruje się na największej przeprowadzonej przez nią operacji, jakim było Powstanie Warszawskie¹. W jego cieniu pozostają działania tejsze formacji prowadzone poza stolicą, zarówno w czasie Akcji „Burza”, jak i w okresie ją poprzedzającym. *1831 dni zmagañ z hitlerowskim najeźdźcą...* opisuje historię podokręgu AK Warszawa–Wschód, obejmującego obwody Garwolin, Mińsk Mazowiecki, Ostrów Mazowiecka, Radzymin, Siedlce, Sokołów Podlaski i Węgrów.

Każdy z rozdziałów poświęcony jest działaniom AK w poszczególnych obwodach i składa się ze wstępu (zawierającego dane dotyczące liczebności oddziałów, obsady personalnej itp.) oraz kalendarium wydarzeń na danym obszarze, a także krótkiej bibliografii. Całość poprzedza krótka historia podokręgu.

Zestawienia obejmują ważniejsze wydarzenia z historii poszczególnych oddziałów (np. zmiany dowódców), ale przede wszystkim opisują działania dywersyjne i bojowe. Krótkie noty informacyjne układają się w obraz okupacyjnej rzeczywistości i codziennej walki podejmowanej przez żołnierzy AK. Na terenie podokręgu Warszawa–Wschód stoczyli oni co najmniej 190 bitew i poty-

¹ Np. *Armia Krajowa Obwód „Golańb” — Garwolin*, Pruszków 1997; *Dzieje parafii Garwolin 1418–1993*, Pruszków 1993; m.in. *Powstanie Warszawskie. Wybór dokumentów*, t. II, cz. I, Warszawa 2001.

czek, dokonali ok. 1 300 aktów dywersji i sabotażu. Przez oddziały przewinęło się ok. 21 tys. ludzi, a 6 tys., w ramach odtworzonej 8. Dywizji Piechoty i Mazowieckiej Brygady Kawalerii, wzięło udział w Akcji „Burza”.

Praca oparta przede wszystkim na wspomnieniach i relacjach byłych żołnierzy, uzupełnionych szczupłą literaturą została przez kilku z nich napisana i zredagowana. Zawiera wiele informacji dotyczących okupacyjnej historii wschodniego Mazowsza i Podlasia. Niestety, wydarzenia prezentowane są na ogół jednostronnie, co jest największym mankamentem pracy.

Wojciech Markert

Piotr Zarzycki, *1. Batalion Saperów Legionów*, Oficina Wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 2001, ss. 44

W II Rzeczypospolitej Wojsko Polskie miało ogromny wpływ zarówno na życie całego państwa, jak i lokalnych społeczności. W każdej z monografii opublikowanej w wydawanej już od kilkunastu lat serii *Zarys historii wojennej pułków polskich w kampanii wrześniowej* można znaleźć rozdział dotyczący związków danej jednostki z miejscem stacjonowania. *1. Batalion Saperów Legionów* jest czwartym zeszytem tej serii, zawierającym wiele cennych informacji o międzywojennym Modlinie¹.

Miasto specyficzne, od czasów Napoleona spełniające rolę twierdzy, było w II Rzeczypospolitej silnym garnizonem i siedzibą wielu jednostek (m.in. 32. pp, 1. Pułku Saperów Kolejowych, 1. Pułku Saperów Legionów, Batalionu Elektrotechnicznego) i uczelni wojskowych (Centrum Wyszkożenia Saperów, Szkoła Podchorążych Saperów, Szkoła Podchorążych Broni Pancernych). Siłą rzeczy jego związek z armią był ogromny. Oficerowie w znacznym stopniu wpływali na życie kulturalne i towarzyskie mieszkańców; wojskowi promowali sport, otaczali opieką szkoły itp. Stosunki owe dobrze naświetla również Jerzy Dąbrowski w *Historii garnizonu Modlin w latach 1918 – 1939*².

Prace pozornie związane tylko z historią wojskowości zawierają często wiele cennych informacji dotyczących dziejów miejscowości. W szczególnych przypadkach, m.in. Modlina, historia miasta i wojska łączy się w nierozdzielalną całość.

Wojciech Markert

¹ A. Kabata, *Batalion elektrotechniczny*, Pruszków 1994; P. Zarzycki, *Batalion Mostowy*, Pruszków.

² J. Dąbrowski, *Historii garnizonu Modlin w latach 1918 – 1939*, Pruszków 2000.